

Landsteder

Landstedet - som en særlig bygningskategori beregnet for velstående familiers sommerophold - optræder først sent i Danmark. Frem til enevældens indførelse boede landets topfolk, adelsmændene, på deres herregårde rundt i landet. For at kunne varetage embederne i statens tjeneste havde de som regel en gård eller et palæ stående til rådighed i hovedstaden.

Med enevælden i 1660 bortfaldt adelens selvfølgelig ret til statens embeder. Kongen valgte herefter de embedsmænd, han ønskede blandt duelige borgere. De havde deres helårsbolig i byen og kunne have behov for et sommerfristed, fjernt fra byens tummel og stank. De borgerlige landsteder knyttede sig gerne til de kongelige opholdssteder og tilpas nær hovedstaden.

Et af de allerførste landsteder i Gentofte var Christiansholm, opført for historikeren Vitus Bering i 1670. Blot ti år efter enevældens indførelse. Det oprindelige Christiansholm blev i 1746 erstattet af det nuværende, en fornem rokokobygning, med ni gange syv fag og midtrisalitter på alle fire facader. Tilsvarende med nabolandstedet Sølyst, som oprindeligt var fra 1724, men blev nyopført i 1766 i en enkel klassisk stil - ikke ulig manganen en mindre herregård. Hovedhuset er syv fag langt og centreret omkring en trefags midtrisalit. To pavilloner flankerer hovedhuset. Det samlede anlæg, som er holdt i beskedne proportioner, fremstår elegant i sin hvidmalede, vandrette træbeklædning. Se også side 24.

Gentoftes prægtigste landsted, Bernstorff, er opført i samme periode fra 1759-65 af Danmarks daværende udenrigsminister J. H. E. Bernstorff. Franskmanden Nicolas-Henri Jardin var arkitekt. Han blev kaldt til Danmark i 1755 for at virke som professor ved det nyoprettede kunstakademi og for at bygge Marmorkirken. Med Bernstorff indførte han klassicismen i Danmark i et opgør med barokkens og rokokoens mere bevægede former.

Bernstorff var oprindelig et hus med to etager og midtrisalit på nordsiden og et halvrundt fremspringende midterparti, der rummede den ovale havesal, på sydsiden. Bygningen afsluttedes foroven af en kraftig attika, der sammen med refendfugning af risalitter og endefag gav den et lidt firskåret præg. Attikaen forsvandt imidlertid ved en senere ombygning af tagkonstruktionen. Også parken blev anlagt efter nye principper, idet en formel fransk have blev opgivet til fordel for en engelsk landskabshave. Se også side 21.

Der blev mellem 1750 og 1800 opført ca. 30 landsteder. I periodens første del, før udskiftningen i 1766, lå de fortrinsvis i Hellerup-området, og derpå, tilsyneladende i takt med at bønderne flyttede ud på

Den nordvendte hovedindgang til Bernstorff Slot er omfattet af en portal med profilerede gerichter og en udkraget gesims. Indgangen flankeres af to dekorative fyldningspartier.

Refendfugningen på Bernstorff Slots er elegant trukket med hele vejen rundt om det store fremspringende midterparti til havesiden

Sølyst er et beskedent, men charmerende landsted, som ligger tilbagetrukket fra stranden og afskærmet fra denne af en stor park.

Schæffergården opførtes i midten af 1700-tallet i tilknytning til Jægersborg. Gården fremstår som et smukt trefløjet anlæg forsynet med midtrisalit og en højtbeliggende stueetage.

markerne, også i landsbyerne Gentofte og Ordrup. Begrebet landsted blev suppleret med lyststed eller lystgård, idet adskillige byggede sig et sted, der blev betegnet med ejerens navn samt 'lystgård' eller 'lyststed'. Fx Stenderup Lyststed i Gentofte.

Klassicistiske blev også de følgende årtiers landsteder. Her skal især fremhæves Søholm ved Emdrup Sø, tegnet af C. F. Hansen i 1802. Samt Hellerupgård også fra 1802, nedrevet så sent som i 1954, og Øregård fra 1806. De to sidstnævnte med franskmænden Joseph-Jacques Rameé som arkitekt. De er stærkt inspireret af de italienske landvillaer, som Andrea Palladio opførte i 1500-årenes Norditalien. En inspiration, som holdtes levende helt frem i 1920-1930'erne.

Ved siden af dette private borgerlige byggeri opførte kongen en række nye anlæg blandt andet ved jagtslottet i Jægersborg. Således opførtes det firlængede anlæg Jægergården i 1734-39 med generalbygmester Laurids de Thurah som arkitekt, til jagtmandskab, hunde og heste. Med dette byggeri blev rækkehuset som bygningsform introduceret for første gang i Gentofte Kommune.

Den økonomiske nedtur efter tabet af både krigs- og handelsflåden i 1807 medførte en pause i opførelsen af landsteder. Traditionen blev imidlertid genoptaget i 1830'erne. Men da med mere beskedne huse eller villaer, som de kaldtes. De blev nu placeret efter mere landskabelige og romantiske principper ved Bernstorffsvej, ved øresundskysten og i Ordrup Krat. Med en stadig forbedret økonomi fra omkring 1850 opførtes de følgende år en hel del nye lyststeder og villaer. Mens der blev opført 13 i perioden 1825-49, blev det til 24 i de følgende 25 år. Flertallet af disse landsteder er borte i dag. Mange har sikkert været helt enkle huse. Nogle har måske endda været indrettet i de bygninger, som de udflyttede bønder efterlod.

Af særlig interesse er Skovgård, som blev bygget omkring 1810 i det nordlige Ordrup. Bygningen er fem fag lang og i to etager med helvalmet stråtag. Den er beklædt med hvidmalede vandrette brædder, og vinduerne er forsynet med grønne skodder. Et både klassicistisk og romantisk hus med en vis inspiration fra det amerikanske træhusbyggeri, se også side 28. Da grunden i 1949 skulle bruges til den nye Skovgårdsskolen, blev huset flyttet til Krathusvej 36 med Mogens Lassen som arkitekt.

Med tiden glider landstedet over i den større helårsbolig, som fx Ordrupgård fra 1918, og integreres efterhånden fuldstændigt i den almindelige forstadsudvikling.

C. F. Hansens Søholm ved Emdrup Sø er et stort, enkelt proportioneret hus med et fremhævet midterparti i hvis øverste etage et tilbagetrukket rum skaber plads for indretning af en loggia.

Øregård er opført i relation til stranden og vandet. Den store Hambros Allé indrammer udsigten over Sundet mod øst. Modsat står bygningen som et point de vue i alléens vestakse.

Ordrupgård er beliggende i et gammelt skov- og parkområde i den nordlige del af kommunen. Hovedhuset er opført som et trefløjet anlæg i to etager med et stejlt opskalet mansardtag.

Villaer

Der går en lige linje fra 1700- og 1800-årenes landsteder over det store villabyggeri ved 1900-årenes begyndelse til mellemkrigsårenes og 1950'ernes enfamiliehusbyggeri og frem til dagens mere nøgterne parcelhusbyggeri.

Med Torkel Badens blokudstyknings af Gentofte jorder blev den ene betingelse for Gentofte udvikling fra landsogn til moderne forstad tilvejebragt. Udskiftningens regelmæssige marker var som skabt til en successiv byudvikling. Med anlægget af jernbanen fra København til Hillerød og Helsingør, med sidebanen til Klampenborg i 1863-64, var den anden betingelse tilstede.

En typisk villabebyggelse fra omkring 1900-årene er udstykningen ved Margrethevej, Signesvej og Sofievej. Der er tale om store, ofte spektakulære huse bygget i skønvirkestil, neorenaissance eller nationalromantik. Opført som modstykke til industriens regelrette brokvarterer, jævner det ottekantede punkthus, Margrethevej 24 fra 1906. De samme romantiske bestræbelser fremgår af bebyggelsesplanens slyngede veje. Her er på samme måde tilstræbt en mere organisk og kunstnerisk betonet udformning.

Også Hellerup Kirke indgår i bebyggelsesplanens vejslyng. Som områdets mest særprægede bygning står den centralt i synsfeltet, hvad enten man kommer fra Strandvejen eller Svanemøllevej. Sigtelinjerne medvirker til at integrere området med de omliggende kvarterer. Hellerup Kirke er opført i 1900 og tegnet af Thorvald Jørgensen. Se også side 26.

I de mere beskedne villakvarterer var det typiske hus ofte opført af en håndværker, der var fortrolig med den gængse planløsning med tre til fire værelser omkring skorstenen. Han skulle endvidere kunne udføre fine muredetaljer, trække en gesims og snøre komplicerede tagkonstruktioner op.

Arkitekterne gjorde sig først rigtigt gældende efter århundredeskiftet. Arkitektparret Terkel Hjejle og Niels Rosenkjær var mestre for mange af de fine landstedslignende villaer fra denne periode. Med navne som P. V. Jensen-Klint, Martin Nyrop og Ivar Bentsen introduceredes en ny håndværkspræget byggestil, Bedre Byggeskik, der fra 1915 arbejdede for at genskabe en bygningskultur, der mere beroede på det enkle og smukke end på udvendig pynt.

Villa Rødsten på Onsgårdsvej 12 fra 1906 er opført i en organisk stil og udført i en meget høj håndværksmæssig kvalitet.

Margrethevej 24 er en imponerende, ottekantede villa opført i nybarok og med et stort knækket, pyramideformet tag, der i toppunktet afsluttes af en skorstenspipe.

Ørnekuldevej 14, nuværende Krathusvej 2, er tegnet af Ivar Bentsen i 1917 til billedhuggeren Kaj Nielsen.

Emiliekildevej 23 er opført i 1922 af Terkel Hjejle og Niels Rosenkjær. Et beskedent, velproportioneret hus i en romantisert landlig stil.

Bedre Byggeskikks ideelle bestræbelser gjorde sig gældende både i det større villabyggeri og det mere beskedne byggeri, som opførtes i årene omkring 1. verdenskrig - jævnfør Thorkild Henningsens dobbelthuse på Jægervangen fra 1921 og Jesper Tvedes hus på Dyrehavevej 42 fra 1920. Beslægtet med disse byggerier udvikledes i 1920'erne et nyklassicistisk formsprog, der efterhånden førte over i den efterfølgende nøgterne byggestil, funktionalismen.

Den nye stilretning var præget af både et teknologisk og socialt opbrud. Nye materialer og konstruktioner, som jernbeton og stål, vandrette tage og udkragede vinduer og altaner åbnede for lys og luft og friere omgangsformer. Det formelle og repræsentative måtte vige for det ukunstlede og enkle.

I Gentofte Kommune arbejdede flere arkitekter tidligt i dette formsprog. Således opførte Frits Schlegel, som tidligere nævnt, den første jernbetonvilla i Danmark på Bernstorffsvej 17 i 1927. Aage Rafn byggede i 1937 et hus til sig selv i en forenklet og meget nutidig udformning på Krathusvej 7. Poul Henningsen, funktionalismens førende pen, som foruden sine mange andre aktiviteter, tegnede også et hus til sig selv på Brogårdsvej 72 i 1938.

Men frem for alt var det Mogens Lassen og Arne Jacobsen, der var bannerførere for den nye stil. Førstnævnte opførte en række villaer over hele kommunen, kulminerende med husene på Sølystvej og Hvidørevej på det nedlagte Christiansholms Batteri.

Arne Jacobsen er imidlertid den arkitekt, der om nogen har sat sit præg på Gentofte med sin tolkning af funktionalismen gennem mere end 30 år. Fra sine første nyklassicistiske huse på C.V. E. Knuths Vej 9 og Krathusvej 3 fra 1926 og 1927 over de kubistiske betonhuse på Gotfred Rodes Vej 2, som han tegnede til sig selv i 1929, og Kongehøjen 3 fra 1933 og de murede villaer med sadeltag på Hegelsvej 5, 9 og 17 fra henholdsvis 1934, 1937 og 1933 til den kasseformede åben-plan konstruktion, hvor inde- og uderum fletter sig mellem hinanden, på Prins Axels Vej 13 fra 1961.

Arne Jacobsen tegnede imidlertid meget andet end villaer og enfamiliehuse. Mest kendt er han for sin Bellevue-bebyggelse. Men også indenfor rækkehus- og institutionsbyggeri har han efterladt sig skelsættende værker i Gentofte Kommune. Fx Søholmhusene på Strandvejen og Munkegårdsskolen i Vangede.

Sølystparken er et nyere villabyggeri, som er smukt beliggende i skovagtige omgivelser ved en mindre sø. Bebyggelsen er opført fra midten af 1930'erne til midten af 1950'erne.

På Dyrehavevej 42 har Jesper Tvede opført et nyklassicistisk hus i to etager med et mansardagtigt tag, der er forsynet med et kraftigt svaj, opskalkning, ved tagfoden. Huset er opført i blank mur og kan minde lidt om Ivar Bentsens Ørnekulsvvej 14.

Krathusvej 3 er et toetages længehus med udkraget sadeltag. Huset er tydeligt inspireret af kunstmaleren Nicolai Abildgårds berømte 'Villa Spurveskjul' fra 1805.

Hegelsvej 17 er sammensat af to enkelt udformede og tværstillede volumener i gule tegl. Udtryksformen er et godt eksempel på den såkaldte 'funktionelle tradition'.

Arkitektens eget hus

'Arkitektens eget hus' er et særligt begreb, der havde sin storhedstid i 1950'erne. Perioden var på mange måder en overgangstid mellem krigens knaphedssamfund og det senere velfærdssamfund.

Mange arkitekter havde med baggrund i 1930'ernes optimistiske arkitektur og krigens mangel på byggeopgaver et stort behov for at orientere sig efter de nye tendenser, som først og fremmest gjorde sig gældende i USA. Her fandtes en rigdom af eksempler på både stedsorienteret arkitektur og funktionalistisk arkitektur. Især Frank Lloyd Wright var en stor inspirationskilde med sine principper om 'flydende rum' eller 'den åbne plan', som det kaldtes i Danmark. Men også Frank Lloyd Wrights adoption af de japanske principper om integration af hus og have vakte stor opmærksomhed.

At bolignøden på samme tid fik politikerne til at indføre billige statslån til boligbyggeriet, gav unge arkitekter økonomisk mulighed for at realisere drømmen om eget hus. Ofte blev huset opført som en kombination af bolig og tegnestue. På denne måde kunne den nye generation på samme tid både anskueliggøre sine idealer og sin faglige kunnen overfor potentielle bygherrer.

Med den åbne plan kunne opholdsrum, spiseplads, køkken og arbejdsrum integreres i et 'flydende' forløb, hvor en stor muret pejs både kunne anvendes som støtte for konstruktionen og som rumligt opdelende element. Med de nye termoruder kunne store partier af husets traditionelle massive ydervægge gøres transparente, og lysindfaldet dyrkes som et kunstnerisk motiv. Med de store skydedøre, som vandt indpas i byggeriet, skabtes tillige mulighed for at åbne helt op for den omliggende natur eller have.

Gentofte Kommune er begavet med mange af de bedste eksempler på 'arkitektens eget hus'. På Kratvænget 15 tegnede Finn Juhl i 1942 sit eget hus, som med enkle og ligefremme midler pegede frem mod efterkrigstidens mere stedsbestemte og lyriske arkitektur.

Karen og Ebbe Clemmensens hus på Solbakkevej 57, som er opført i 1954, er et hus, hvor der i høj grad er taget hensyn til omgivelserne. Huset er udformet med skæve vinkler og placeret således på grunden, at nogle gamle frugttræer nærmest omfattes af husets to fløje. Huset er opført af enkle materialer med gasbeton til vejsiden og en træstolpekonstruktion med store glaspartier til havesiden.

Aage Rafns eget hus på Krathusvej 7 er opbygget af to parallelle fløje. Gavlene er beklædt med lodret espalier og facaderne mod sydvest er malet røde.

Poul Henningsens eget hus på Brogårdsvej 72 er opført i betonblokke. Husets form følger den stærkt skrånende grund.

Kratvænget 15 er tegnet af Finn Juhl til eget brug i 1942. Huset er disponeret med to lave længer, der er sammenbygget af et indgangsparti. Der er tale om et velproportioneret hus i en præcis udformning med lave skiferbeklædte sadeltage.

I Erik Christian Sørensens eget hus på Smutvej 14, opført i 1954, ses inspirationen fra det traditionelle japanske træhus tydeligt. Huset er opført i et modul-fast søjledrager system, hvor de sorte stolper og bjælker eksponerer det 'bærende og det bårne' i konstruktionen. De store glaspartier i facaderne, i kombination med det brede tagudhæng, giver en direkte kontakt mellem ude og inde. Haven er arrangeret i to niveauer, som ved hjælp af et omløbende stengærde afgrænser en række mindre haverum, der korresponderer med husets indre rum.

Smutvej 14 er opført med fladt tag, det såkaldte built-up tag. Også på dette punkt adskiller huset sig fra dansk byggeskik, hvor sadeltage og ensidige tage hidtil havde været enerådende. Konstruktionen, som er anvendt på Smutvej, giver en næsten ubegrænset frihed i husets planudformning. I princippet er der tale om ét stort rum, som er udspændt mellem dæk og tag, hvorimellem man kan opsætte de skillevægge eller skærme, som man har brug for.

Knud Peter Harboes hus på Skovvangen 16, opført i 1960, besidder nogle af de samme kvaliteter, men på en måde, som skulle gøre det overordentlig anvendeligt for den følgende tids typiserede husformer.

Huset er opført som et længehus, hvor en tværstillet opholdsfløj afgrænser to haverum mellem hovedhuset og en parallelstående murvinge. På denne måde opnås en uafhængighed af stedet og en mulighed for at sammenbygge det enkelte hus til større og mere komprimerede bebyggelser. Det sidste forhold illustreres ganske effektivt af, at Skovvangen 16 og nabohuset, Skovvangen 14, er opført som en samlet bebyggelse, bestående af to ensdannede tvillingehuse.

I dag bygges der ikke mange arkitekttegnede enfamiliehuse. Det såkaldte typehus dominerer næsten fuldstændigt markedet. Det er på mange måder skæbnens ironi, at de bestræbelser, som den unge halvtredsergeneration lagde for dagen med hensyn til at industrialisere byggeriet, er lykkedes så godt, at man tilsyneladende har overflødiggjort sig selv. Men også kun tilsyneladende. Efterkrigstidens enfamiliehuse står fortsat som inspirerende eksempler på gennemtænkt og kvalitetsbevidst arkitektur.

Knud Peter Harboes eget hus på Skovvangen 16, er opført med hvide bærende mure og synlige sorte bjælker.

Karen og Ebbe Clemmensens hus på Solbakkevej 57 lukker sig mod vejen og åbner sig mod haven.

Indgangspartiet til Erik Christian Sørensens hus på Smutvej 14 ligger ved hovedhusets bagside mellem tegnestuen og boligen. Foto: Finn Christoffersen.

Smutvej 14 er opført som et rent træhus i en konstruktivistisk stil, hvor husets 'bærende og bårne' dele er tydeligt eksponeret i form af sorte stolper og bjælker. Foto: Finn Christoffersen.

Rækkehuse

Spredt udover Gentofte kommune er der opført 35 rækkehusbebyggelser. Nogle som stokbebyggelser, andre som kædehuse eller dobbelthuse. Det er således karakteristisk for denne bebyggelsesform i Gentofte, at man ikke - som så mange andre steder - finder rækkehuse i lange lige rækker, men har tilstræbt variation ved at dele de sammenbyggede huse op i grupper.

De første rækkehuse, der blev opført i Gentofte var de såkaldte engelske rækkehuse nord for Christiansholm i Klampenborg. Der blev kun opført to karreer, selvom bebyggelsen oprindeligt var planlagt til at fortsætte langs Dyrehavevej til Skovporten. Se også side 30.

Rækkehuset, som bolig- og bebyggelsesform, har været kendt i Danmark i adskillige hundrede år, med Nyboder som det måske bedst kendte eksempel. Af en eller anden grund har der altid knyttet sig et præg af lavstatus til boligformen. Velsagtens fordi hustypen ofte har været opført som bolig for mindre-bemidlede småkårsfolk.

Bolignøden efter 1. verdenskrig motiverede til forsøg med hustyper, der kombinerede gode boligege-

nskaber med lave priser. Københavns Almindelige Boligselskab (KAB) opførte som et forsøg, rækkehusbebyggelsen Studiebyen i den sydligste del af Gentofte Kommune mellem Rygårds Allé og Bernstorffsvej. Her fik en række af tidens kendte arkitekter til opgave at tegne forskellige huse til en beskeden økonomi.

Det var KAB's hensigt at skabe 'et leksikon vedrørende det lave byggeri', som fagfolk kunne bruge som opslagsværk. Der blev opført to rækkehuslænger og en portbygning med i alt 42 boliger på Rygårds Allé, tegnet af Peter Nielsen, August Rasmussen og V. Rørdam-Jensen. 20 dobbelthuse på Sømarksvej og Lundeskovsvej, tegnet af bl.a. Ivar Bentsen, Thorkild Henningsen og Edvard Thomsen. Dertil kom 42 enfamiliehuse fordelt på Rygårds Allé, Lundeskovsvej og Skovlæet, tegnet af blandt andre Anton Rosen (de fire punkthuse på hjørnet af Rygårds Allé og Lundeskovsvej), Kay Fisker, Jesper Tvede, Poul Holsøe, med flere. I alt 104 småhuse. Se også side 29.

For Thorkild Henningsen blev rækkehuset det dominerende indsatsområde. I 1925-1926 projekterede han rækkehusene på Sundvænget i Charlottenlund.

De var væsentligt større end Studiebyens, og tiltænkt et mere velhavende klientel.

Sundvængets rækkehuse blev hurtigt en succes og glæden over de enkle, smukke huse med det beskedne formudtryk har holdt sig til i dag. Nordrækkens huse, der har haverne foran huset, er næsten dækket af bevoksning og carporte, medens sydrækken med sine engelsk-inspirerede lukkede gårde tydeligt viser sin arkitektoniske udformning. Se også side 60.

Thorkild Henningsen fik yderligere opført en rækkehusbebyggelse på Bernstorffsvej ved Adolphsvej i 1927-1928. Med Thorkild Henningsens død i 1931 forsvandt en lidenskabelig forkæmper for rækkehuset. En række efterfølgende bebyggelser som Parkvænget, Tranevænget og Heslegårdsvej står alle i gæld til hans indsats.

I Ordrup ved Ordrup Station, på Schioldannsvej og Banevej, blev der på en trekantet grund opført en rækkehusbebyggelse i 1928 af P. Søegaard Petersen. Der er tale om 33 huse, men opdelt, så de frembyder et varieret og tiltalende gadebillede.

På hver side af den krumme og stigende del af Skjoldagervej har Svenn Eske Kristensen opført en meget harmonisk kædehusbebyggelse i 1943. Husene, som vender gavlen mod vejen er opført i gule tegl, røde tagsten og hvidmalede døre og vinduer med hvide skodder.

Søholm I er tegnet af Arne Jacobsen i 1951. Der er tale om en stram, men facetteret bebyggelse med en udsøgt beliggenhed tæt ved Øresund.

Knud Thorballs Nymose Huse er smukt indpasset i terrænet ned til Nymosen i Vangede.

I 1944-45 opførtes med Mogens Lassen som arkitekt tre gange seks rækkehuse på Maglemosevej. Her blev forhaverne lagt sammen til et fælles forareal, mens bygningskroppene blev opdelt på midten med en lille forskydning til at bryde den monotoni, der let forekommer ved rækkehuse.

På samme tid opførtes med Kay Fisker, C. F. Møller og Svenn Eske Kristensen som arkitekter en rækkehusbebyggelse i det sydlige Vangede, Vesterdalen, hvor alle huse er forskudt for hinanden, med ni huse i ti rækker. Forskydningen af enkelthusene giver bebyggelsen et stærkt bevæget udtryk, og sikrer samtidig privatlivet midt i fællesskabet.

I Jægersborg blev omkring 1945 opført tre forløb af rækkehuse: Ridebanevang tegnet af Arne Jacobsen, den østlige del af Skjoldagervej tegnet af Svenn Eske Kristensen og den vestlige del tegnet af Helmer Remark. Rækkehusene er disponeret i en særpræget rosetlignende bebyggelsesplan med udgangspunkt i vejkrydset mellem den vestlige og østlige del af Skjoldagervej og Ridebanevang.

I 1951 tegnede Arne Jacobsen Søholm I ved Bellevue. Det blev en af de mest beundrede rækkehusbebyg-

gelser i Danmark overhovedet. Beundringen skyldes ikke mindst udformningen af hovedhusets forskudte snit og dets raffinerede samspil med nabohuset via en mindre mellembygning. Opholdsstuen er anbragt på første salen af hensyn til udsigten over Sundet og forbundet med spisepladsen i stueetagen via et dobbelthøjt mellemrum.

Vest for Vangede by ved Nymosen viste arkitekten Knud Thorball i bebyggelsen Nymosehuse fra 1958, hvorledes rækkehuse kan indpasses i et smukt terræn. Selve Nymosen og dens omgivelser var forinden blevet udlagt som et stort fællesområde.

Det tæt-lave byggeri er på mange måder blevet rækkehusets arvtager. Ermelundshusene fra 1949, tegnet af Viggo Møller-Jensen og Mogens Black-Petersen må betragtes som en meget tidlig udgave af typen. Se også side 31.

En senere udgave er Sagaparken af Henrik Iversen og Harald Plum fra 1971 ved Annettevej nord for Jægersborg Allé i Charlottenlund. Her er 13 huse grupperet om et mindre fællesareal. Hver især forsynet med private uderum i form af en lille gårdhave.

Gårdrummene til de engelske rækkehuse er indrettet til fælles brug.

Sagaparken ved Annettevej i Charlottenlund er en mindre atriumbebyggelse.

I Studiebyens rækkehuse langs Rygårds Allé er de enkelte huse markeret ved den afvalmede kvist og skorstenspipen. I forgrunden ses det ene af de fire punkthuse, som ligger på hver sit hjørne af krydset mellem Rygårds Allé og Lundeskovsvej.

Etagehuse

Gentofte karakteriseres normalt som en villaby. Men ikke desto mindre er ca. 60% af kommunens boliger er opført som flerfamilieboliger. Enten som rækkehuse, kædehuse eller etageboliger.

De første etagehuse i Gentofte Kommune er opført i slutningen af 1800-årene og begyndelsen af 1900-årene langs Jægersborg Allé i Charlottenlund og langs Strandvejen i Hellerup. Bebyggelsen opførtes som sluttede karréer i op til fem etager og kunne i deres udformning minde om det tilsvarende byggeri på fx Østerbro. Det var karakteristisk, at der alene blev bygget etageboliger langs hovedgaderne. Umiddelbart bag karréerne opførtes villabyggeri.

Strandvejen gennem Hellerup fremstår som et meget charmerende bystrøg. Karréernes massiver blødgøres af det modulerede facadebillede med tårne, altaner, karnapper og dekorative detaljer. Men også vejens store S-slyng og de mange strøgforretninger medvirker til det livlige gadebillede.

På Strandvejen 110-112 opførtes i 1904 et imponant firfløjet anlæg, Strandborg, som åbner sig mod vest mod Strandvejen. Karréen omslutter et større haveanlæg, så de omliggende herskabslejligheder både

havde den traditionelt fornemste facade mod gaden, men samtidig en tiltalende udsigt til gårdsiden. Der var således ikke tale om den almindelige opdeling mellem en gadefacade og en gårdfacade. Bebyggelsen er på mange måder en forløber for Solgården i Vejrøgade, som opførtes ca. 20-25 år senere. Men også de byfornyede karréer på Vesterbro fra 1990'erne med de grønt indrettede gårdrum kan indskrives i denne tradition.

De gadeorienterede etagehuse ses imidlertid ikke kun i det ældre byggeri. I alle kommunens oprindelige bysamfund, Gentofte, Vangede og Ordurp, er der fra 1930'erne og til langt op i 1950'erne opført fem etagers høje boligkarréer langs hovedstrøgene.

Ved skæringen mellem Gentoftegade, Søgårdsvej og Baunegårdsvej, har man i slutningen af 1930'erne udvidet gaderummet til et mindre bytorv afgrænset af de omliggende etagehuse. Et fint bymæssigt træk, som sammen med torvet over for kirken markerer den oprindelige Gentofte bys udstrækning. Langt senere i slutningen af 1950'erne opførtes et andet, større etagehusbyggeri i Gentoftegade 36-42, hvor man ligeledes ved en forskydning af blokkene etablerede et mindre bytorv.

Under indtryk af funktionalismens parole om lys og luft i boligområderne opførtes bebyggelsen Blidah Park i Charlottenlund. Bebyggelsen, som er en af de første i sin art herhjemme, brød afgørende med den sluttede karré og den gadeorienterede facade.

Blidah Park opførtes i begyndelsen af 1930'erne efter en samlet plan, hvor 26 tre etagers husblokke er spredt ud over det tidligere landsted Blidah's parkområde. Blokkene ligger parallelle og er orienteret i nord-sydlig retning, så vinduer og altaner vendte henholdsvis mod øst og vest. A. Skjøt - Pedersen tegnede bebyggelsesplanen, og C. Th. Sørensen disponerede haveanlægget.

Bebyggelsesprincippet fra Blidah Park blev toneangivende for det meste etagebyggeri i Danmark de næste 30-40 år. I Gentofte ses det samme princip anvendt ved de store etageboligområder ved Jægersborg Allé, Alléhusene og Ibstrupparken I og II ved Smakkegårdsvej, langs Lyngbyvejen ved Brogårdsvej samt i de store boligområder ved Dalstrøget i Vangede.

Strandborg på Strandvejen 110-112 er et stort og imponant byggeri, som er opført i 1904 af røde tegl med lyse sandstenspartier i en nationalromantisk stil.

Gentoftegade 36-42 er opført i 1958 og tegnet af Hans Erling Langkilde og Ib Martin Jensen.

Bebyggelsen er udformet som et stort fire- til fem-etagers boligbyggeri, hvor midterpartiet er trukket tilbage fra gaden for at give plads til et mindre torv, der via en åben underetage giver adgang til den bagvedliggende have. Huset er opført i gule tegl med etagedækket trukket frem i facaden som dekorative vandrette bånd.

På Strandvejen ved Bellevue opførtes samtidig med Blidah Park i 1934 en omfattende ny bebyggelse med Arne Jacobsen som arkitekt. Etagehuset Bellavista genetablerer her forbindelsen til den åbne karré fra Strandborg i Hellerup. Byggeriet, som er opført i tre etager omslutter en stor grønning, åbner sig mod øst mod udsigten over Øresund.

På Ordrupvej 70 opførtes i 1937 det såkaldte Systemhus med Mogens Lassen som arkitekt og Ernst Ishøj som ingeniør. Det fem etager høje hus blev opført med etageadskillelser og bærende tværskillevægge i beton, således at facaderne kunne opbygges af lette elementer med store glasarealer. Der var her tale om en konstruktiv nyskabelse, som fik stor betydning for fremtidens byggeri.

Besættelsestidens materiale-mangel medførte en tilbagevenden til det traditionelle murede byggeri - uden jernbeton og med bærende ydervægge. Et eksempel herpå er Broparken beliggende mellem Lyngbyvej og Søbredden. Bebyggelsen er disponeret efter samme princip som Blidah Park med fritliggende tre-etagers blokke i nord-sydlig retning. Men hvor Blidah og mange af de øvrige parkbebyggelser er opført på et fladt terræn, har terrænforskydningerne

i Broparken medvirket til at skabe en varieret og spændende løsning. Broparken opførtes i 1943-45 af professor Kay Fisker.

Ved Springbanen er i begyndelsen af 1990'erne opført en parkbebyggelse, hvor boligerne er bygget som 3-4 etagers punkthuse. Bebyggelsesprincippet repræsenterer det sidste stadie i karréens opløsning. Næste trin i etagehusets udvikling førte da også til en delvis tilbagevenden til den gamle karréstruktur, som det ses ved den første bebyggelse på Tuborg Nord fra sidste halvdel af 1990'erne.

I den nordlige del af Tuborg-arealerne, langs den nyetablerede Tuborg Boulevard har C. F. Møller således opført en bebyggelse som følger det klassiske princip med en sluttet karréstruktur. Ud mod havneløbet ændrer bebyggelsen imidlertid karakter. Vilhelm Lauritzens fem etagers boligblokke, på hver sin side af en nygravet kanal, er opført som facadehuse, der henvender sig, ikke mod et gadestrøg, men mod kanalen. Længst ude mod Sundet har Arkitema i 2004 opført fire længehuse, som følger længderetningen på Lauritzens huse, og står vinkelret på kystlinjen. Her har udsigten været bestemmende for planens udformning.

Bebyggelsen på den gamle Springbane ved Bernstorffsvej er opført i 1992 af arkitekterne KHR.

Vilhelm Lauritzens boligblokke i Tuborg Havn er opført på hver sin side af en nygravet kanal.

Arne Jacobsens etagehusbebyggelse Bellavista er udformet som et trefløjet anlæg, der åbner sig mod udsigten over Sundet. Bebyggelsen har næsten ikonagtig status, som banebrydende for funktionalismen i Danmark. Huset er opført i mursten, men er pudset ud fra et ønske om at ligne beton.

Parker og kirkegårde

Gentofte kommunes beliggenhed ved Øresund og Jægersborg Dyrehave er stærkt medvirkende til, at det grønne islæt synes så dominerende. Men også indenfor kommunegrænsen har offentligheden adgang til parker og kirkegårdanlæg, som hører til de mest estimerede i landet. Ca. 20 % af kommunens samlede areal er udlagt til grønne områder.

Af den syv kilometer lange kyststrækning blev store områder ved Charlottenlund og Klampenborg, efter indsats af blandt andre Danmarks Naturfredningsforening, gjort offentligt tilgængelige i 1920'erne og 1930'erne. Lige nord for kommunegrænsen ligger Staunings Plæne, hvor terrænet er reguleret til en jævnt faldende slette med enkelte solitære træer. Bellevue Strandpark blev anlagt lige syd for med en kunstig strandbred. Arne Jacobsen tegnede bygningerne til omklædning og kiosk samt de karakteristiske livreddertønder. C. Th. Sørensen udformede det grønne bagland.

Hvidøre Strandpark er i dag afskåret fra direkte adgang til vandet af Kystvejen. Parken henligger som en udstrakt grønning, hvor en lang krum mur med pergola danner ryg op mod den bagved liggende Strandvej. Nogle kilometer længere mod syd ligger Charlottenlund Fort. Fortet, som var en del af Københavns søbefæstning blev nedlagt i 1932, hvorefter området blev overladt offentligheden som Charlottenlund Strandpark. Foran voldterrænet, ned mod vandet, ligger en stor plæne med sirligt klippede hække og mægtige træer. Herfra er der adgang til Charlottenlund Søbadeanstalt, tegnet af arkitekterne Ib Andersen og Juul Møller.

Charlottenlund Skov er oprindelig anlagt som kongelig dyrehave. Dens udstrækning er næsten kvadratisk med ca. 1 kilometer på hver side. Skoven virker stor og uoverskuelig, hvilket blandt andet beror på en meget varieret anvendelse. Inderst ligger Charlottenlund Slot omgivet af en landskabelig park. I parkens yderkant ned mod Sundet ligger Kavalergården, slottets tjenesteboliger, Danmarks Akvarium, Skovriderkroen og restaurant Ved Stalden. I skovens nordvestlige del, mellem Bregnegårdsvej og Kystbanen, ligger Forstbotanisk Have.

Nordligst i Gentofte Kommune, umiddelbart op til Jægersborg Dyrehave, ligger Ordrup Krat og Ermelunden som en slags overgangsområde mellem det bebyggede Gentofte og den 1.000 ha store dyrehave. Ordrup Krat og Ermelunden gennemskæres af Klampenborgvej, der forbinder Lyngby og Klampenborg.

Bernstorffparken med Bernstorff Slot ligger centralt i kommunen. Slottet er opført på stedets højeste punkt, hvorfra der oprindelig var fri udsigt mod syd til Københavns tårne, mod øst til Øresund, mod nord til Fortunen, og mod vest til Gentofte Kirke.

Bellevue Strandpark blev anlagt i perioden 1930-32. Ikke alle de oprindelige servicebygninger har overlevet til i dag. Men de karakteristiske livreddertårne, opsat på fire afbarkede træstammer, er bevaret og står nede ved stranden på hver sin badebro.

Charlottenlund Slotspark ligger som et åbent område inde midt i Charlottenlund Skov rundt om slottet. Parken står i forbindelse med de mere folkelige områder nede ved Strandvejen med blandt andet Skovriderkroen og Charlottenlund Strandpark.

Hvidøre Strandpark, tegnet af C. Th. Sørensen og Poul Baumann, afsluttes mod Strandvejen af en lang mur med en foranstående pergola.

Et af de mange smukke gravrum på Mariebjerg Kirkegård udformet af G. N. Brandt.

Den franske arkitekt N. H. Jardin tegnede både slottet og haven. Haveplanen varslede en ny orientering i dansk havekunst, den romantiske landskabshave, som man kendte fra Tyskland og England, udlagt med store åbne arealer, omgivet af skovbryn og med fritstående enkelttræer eller trægrupper. Offentligheden fik adgang til haven i 1945.

Den store og langstrakte Gentofte Sø med tilstødende parkområde knytter sig til den tætbefolkede Gentofte bydel som et åbent rekreativt areal. Der er anlagt en sti rundt om søen med primær adgang fra bysiden. Nordvest for søen ligger Brobæk Mose, et ca. 12 ha stort unikt naturområde,

Også det tætbefolkede byområde i Vangede har med Nymosen sit nære og store grønne friareal. Nymosen stod urørt helt frem til 1937, hvor man begyndte at omdanne den sydlige del til idrætsområde. Under besættelsen blev den yderligere udbygget med anlæg af et vidt forgrenet stisystem. En stor del af mosen fremstår dog fortsat ureguleret. Gammelmose, nord for Vangede, er fredet på grund af naturvidenskabelige interesser. Der er ingen offentlig adgang til Gammelmose.

I kommunens nordlige del ligger flere moser og lavbundsområder, som har undgået fuldstændig udtørring. Vådområderne ligger alle i forbindelse med de to store dalformationer, der gennemskærer Gentofte Kommune. Sødersø, Hundesømosen, Ellemosen og Christiansholms Mose har alle, som rekreative lakuner, haft bestemme indflydelse på bebyggelsesplanerne i de omliggende villaområder.

Øregård Park og G. N. Brandts haveanlæg ved Hellerup Havn giver Hellerups tætbefolkede bydel mulighed for et offentligt liv under afslappede former. Øregård Park med sin flodlignende sø og Hellerup Havns rosen- og stauderhave ligger som grønne oaser midt i det, der i Gentofte kommer nærmest et brokvarter.

Også Ordrup Kirkegård ligger i et tæt bebygget område tæt ved Ordrupvej. Sammen med Ordrup Park, som ligger på det oprindelige landsted Adelaide's jord, udgør kirkegården bydelens grønne lunger. G. N. Brandt forestod udvidelsen af kirkegården i 1920-30, og her afprøvedes for første gang skovkirkegårdens ideer.

På Mariebjerg Kirkegård udfoldede G. N. Brandt sine ideer i stor skala. Kirkegården er anlagt i 1927-36 på Vintappergårdens jorder i kommunens nordvestlige hjørne. Kirkegården, der er 25 ha stor, blev opdelt i ca. 50 rektangulære gravrum omgivet af brede taksbræmmer, hvor de enkelte gravrum har vidt forskellig udformning.

Charlottenlund Strandpark er beliggende på det flade terræn foran og nord for Charlottenlund Fort. Området er beplantet med enkelte store træer, som bryder det horisontale plan. I den nordligste del af området står søbadeanstalten som en lille træby på piller ude i vandet.

Øregård Park er arrangeret som et romantisk haveanlæg, som indenfor et forholdsvist beskedent område fremstiller et miniature landskab med skovbryn og spredte træer, vandløb og slyngede stier.

Ermelundssletten ligger som et stort rekreativt engområde midt i skoven.

På Ordrup Kirkegård er anlagt en skoveng, som er integreret i kirkegårdsparkens arkitektur.

Skilte og byinventar

Knud V. Engelhardt var Danmarks første designer, før dette begreb overhovedet blev opfundet. I 1923 påbegyndte han udformningen af Gentofte Kommunes vejskilte. Til formålet udviklede han et originalt og nyt alfabet, hvor især hjertet over j'et i 'vej' er iøjnefaldende.

Når man passerer kommunegrænsen til Gentofte kan man ikke undgå at lægge mærke til, at den offentlige skiltning på veje og gader adskiller sig fra alle andre kommuner i landet. Bogstaverne er ikke de kendte grafiske tegn formet i Times eller Helvetica. Bogstaverne på Gentofte Kommunes skilte har deres eget grafiske snit. Og så har Gentofte-alfabetet yderligere den lille specialitet, at prikken over j'et i 'vej' er udformet som et rødt hjerte. En signatur, som signalerer både venlighed og imødekommenhed.

Knud V. Engelhardt (1882-1931) var manden bag Gentofte Kommunes vejskilte. Han var en af Danmarks ypperste formgivere, og har lavet et utal af praktiske indretninger, instrumenter og grafiske arbejder. Som noget nyt for sin tid var han stærkt optaget af tingenes funktionalitet. Ting skulle være praktiske i brug. For Knud V. Engelhardt var det endvidere en æressag at komme til at arbejde for det offentlige. Det var ham om at gøre at nå ud til så mange som muligt med sit arbejde, og han mente, at det offentlige var forpligtet til at være i front, når det gjaldt bedre formgivning.

Sådan var det også med skiltene i Gentofte Kommune. Selvom visse bogstaver kunne være særpræget udformet, er Gentofte Kommunes vejskilte i besiddelse af en klarhed og en læsbarhed, som er

iøjnefaldende. At bogstaverne ikke er malet på skiltet, men er støbt sammen med dette og hævet 4-5 mm over den sortblå - schwartzgrau - baggrund, bidrager yderligere til brugervenligheden.

Gentofte-skiltene er udformet i midten af 1920'erne. I samme periode tegnede Knud V. Engelhardt den karakteristiske plakatsøjle, som står rundt om i hele kommunen. Søjlen er lavet i jernbeton og udformet som en cylinder med et stort cirkulært udhæng foroven, nærmest som en stor bredskygget hat, hvor skyggen beskytter plakaterne mod vejr og vind. Om Arne Jacobsen har haft Knud V. Engelhardts plakatsøjle i tankerne, da han udformede benzinstationen på Kystvejen ved Skovshoved i 1937, vides ikke. Men slægtsforholdet er slående. Det mest særprægede ved plakatsøjlen er dog cylinderens stærke runding udad forneden. Efter Knud V. Engelhardts egne notater er rundingen lavet for at hindre hundegriseri.

Knud V. Engelhardts plakatsøjle er ikke den eneste i Gentofte Kommune. Et mindre antal af en mere regelret udseende søjle, hvor toppen er udformet med en kobberbeklædt kuppel, er ligeledes opstillet rundt om. Denne sidste er tegnet af Aage Paul-Petersen og var oprindeligt, ligesom Knud V. Engelhardts, indleveret som forslag til en konkurrence i 1923.

Til Gentofte Kommune har Knud V. Engelhardt udformet den meget karakteristiske plakatsøjle med det store, pagodeagtige cirkulære tag og rundingen forneden.

Aage Paul-Petersens plakatsøjle med kobberkuppelen. Som Engelhardts plakatsøjle er den et resultat af en konkurrence i 1923.

Joseph-Jacques Ramée

Hellerupgård var opført i den palladianske stil med et fremhævet midterparti, der foroven afsluttes med en tempelfront. Jævnfør billedet til højre af Villa Foscari. Hellerupgård blev nedrevet i 1954 for at give plads til Gl. Hellerup Gymnasium. Gouache af J.F. Bredal, Øregård Museum.

Joseph-Jacques Ramée (1764-1842) var født i Frankrig. Han var en internationalt anerkendt bygnings-, landskabs- og indretningsarkitekt. Ramée virkede i Danmark i et kort åremål fra 1797 til 1808. Med kun ganske få byggerier tilførte han klassicismen i Danmark et strejf af elegance.

Ramée måtte flygte fra revolutionstidens Frankrig til Thüringen i 1792. Herfra rejste han videre til Hamborg, hvor han fandt ophold og mange arbejdsopgaver i den dengang danske by, Altona.

Fra Tyskland hentede storkøbmand Constantin Brunham til Danmark, hvor han fik lejlighed til at opføre en række betydende landsteder nord for København. Conradshøj eller Ordruphøj (nu nedrevet) i 1800 for Peter Erichsen, Sophienholm ved Bagsværd Sø i 1800-1805 for Constantin Brun, Hellerupgård i 1802 for Erich Erichsen (nedrevet i 1954), Frederikslund ved Furesøen i 1804 for Frédéric de Coninck og Øregård i Hellerup i 1806 for Johannes Søbøtke. Herudover indrettede Ramée Erichsens Palæ på Kongens Nytorv i 1800-1802 for Erich Erichsen og udarbejdede et forslag til et nyt teater i Rosenborg Have.

Den kosmopolitiske Ramée forlod Danmark efter det engelske bombardement i 1807. Den skotske bankmand David Parish fik ham med til New York,

hvor han tegnede industriområdet Parishtown og i 1813-1815 Union College i Scenectady, verdens første universitetscampus. Ramée vendte senere tilbage til Tyskland, hvor han udformede store haveanlæg ved Altona. Han døde i Frankrig i 1842.

De tre landsteder Hellerupgård, Sophienholm og Øregård er alle nært beslægtede gennem det store, dominerende midterparti, som hæver sig over de lavere sidelænger. Men også sammenhængen mellem bygning og have har de tre landsteder til fælles.

Haverne var arrangeret efter et romantisk natursyn med slyngede stier og afvekslende beplantning. Kun Sophienholm og Øregård er stadig eksisterende. Begge anvendes i dag som kunstudstillingshuse, hvor både bygninger og haver fremtræder i en velvedligeholdet stand.

De klart formede og centralt orienterede bygningskroppe i Ramées arkitektur, og den nære samhørighed mellem hus og have, peger både tilbage mod Palladios villaer fra 1500-årenes Norditalien og fremad mod de tidlige funktionalister, som fx Edvard Heibergs eget hus i Lyngby fra 1924.

Villa Foscari ved Malcontenta vest for Venedig er opført af den italienske arkitekt Andrea Palladio i 1549-63. Andrea Palladio (1508-80) var en af renessancens betydeligste arkitekter, som nytolkede villaen på baggrund af antikkens idealer. Foto: Robert Mogensen

Også Øregård har den karakteristiske villaudformning med det hævede midterparti og tempelfronten.

Selv den radikale modernist Edvard Heiberg står tydelig i gæld til traditionen med sit eget hus på I. H. Mundt Vej 16 i Lyngby fra 1924.

Thorkild Henningsen

Thorkild Henningsen (1884-1931) voksede op i et solidt kunstnerisk miljø. Både faderen og morfaderen var professorer i malerkunst ved Kunstakademiet. Thorkild Henningsen var således bekendt med de herskende kunstretninger og de aktuelle brydninger.

Fortrolig med kunstmalerens vilkår overtalte forældrene imidlertid sønnen til at blive arkitekt. Thorkild Henningsen var i opposition til den foregående arkitektgenerations orientering mod historiske forlæg og dekorativ udvendighed. Sammen med blandt andre Ivar Bentsen engagerede han sig stærkt i bevægelsen Bedre Byggeskik.

Landsforeningen Bedre Byggeskik var blevet stiftet i 1915 ud fra et ønske om at medvirke til, at 'de nye Huse skal være enkle, hjemlige og smukke, som de gamle var. De skal passe til den Plads, de skal have, til den Nytte de skal gøre. Men de skal være praktiske og tidssvarende. Til dette Maal kræves, at Haandværkere, Arkitekter og Bygherrer arbejder, saa de nye Hustyper i det Ydre og det Indre kan blive paa en gang hensigtsmæssige og smukke uden at blive dyrere'.

Denne målsætning var tilfulde dækkende for Thorkild Henningsens bestræbelser. Sammen med Ivar Bentsen fik han til opgave at stå for bebyggelsen Bakkehusene med 171 rækkehuse på Bellahøj

i 1921-22. Næsten samtidig blev de involveret i Studiebyen i det sydlige Gentofte. Begge disse bebyggelser havde klare referencer til det danske købstadsbyggeri. En enkel og nøgtern arkitektur, som uden særlige stiltræk dannede rammen om boligens elementære funktioner.

Ud over boligernes fornuftige indretning, var haverne det afgørende nye i disse boliger, som var tiltænkt arbejderklassen. Mange i samtiden fandt imidlertid, at bebyggelserne var for spartanske og uskønne. Det blev da heller ikke arbejdere, men kunstnere og folk fra middelstanden, som i første omgang flyttede ind.

Senere i 1925-26 fik Thorkild Henningsen mulighed for at opføre en rækkehusbebyggelse til mere velstillede borgere på Sundvænget ved Charlottenlund. De blev en stor succes. Herefter fulgte endnu en rækkehusbebyggelse ved Bernstorffsvej og Adolfsvej i 1927-28. Thorkild Henningsen opførte yderligere seks andre rækkehusbebyggelser i København, inden han døde i 1931.

I Gentofte blev rækkehuset en afholdt og meget udbredt boligform. Der ses adskillige rækkehusbebyggelser i kommunen, der tydeligt er inspireret af Thorkild Henningsen, fx Tranevænget, Parkvænget og Heslegårdsvej.

Bakkehusene ved Bellahøj står som et monument for det almene byggeri i Danmark.

Rækkehusene ved Adolfsvej er mindre, men minder i disponeringen om Sundvænget. Se foto side 30.

Rækkehusene på Sundvænget er tydeligt præget af Bedre Byggeskik, selv der er tale om relativt store og eksklusive boliger. Som noget nyt er bebyggelsen orienteret efter solen, hvorved vejen får et asymmetrisk profil med lukkede indgangsfacader til sydsiden og haver mod nord.

Gudmund Nyeland Brandt

Havearkitekten Gudmund Nyeland Brandt, i daglig tale G. N. Brandt (1878-1945) var søn af en gartner, og hans morbror var en af de første havebrugs-kandidater fra Landbohøjskolen.

G. N. Brandt blev student og cand. phil., inden han gik i gartnerlære. Først i et dansk handelsgartneri, siden i England, Frankrig, Tyskland og Belgien (1901-1903). På sin rejse fik han et førstehånds-kendskab til tidens planteanvendelse og til historiske såvel som nutidige haver. Efter hjemkomsten indtrådte han i 1904 i faderens gartneri på Ørnekuksvej i Ordrup.

G. N. Brandt fastholdt hele livet igennem, at han var gartner. Det var håndværket, der var det væsentligste for ham. Han tegnede ikke særlig meget selv, men gav instrukser til begavede medarbejdere, arkitekter og havearkitekter, som tolkede og udførte hans intentioner.

I 1927 blev G. N. Brandt ansat som kommunegartner i Gentofte. Ved siden af sine offentlige opgaver havde han tillige en omfattende privat virksomhed. Fra 1924 til 1941 var han lektor på Kunstakademiets Arkitektskole. G. N. Brandt fik afgørende indflydelse på havearkitektfagets udvikling i Danmark, såvel gennem sin lærervirksomhed som gennem bøger og artikler samt ikke mindst gennem sine arbejder.

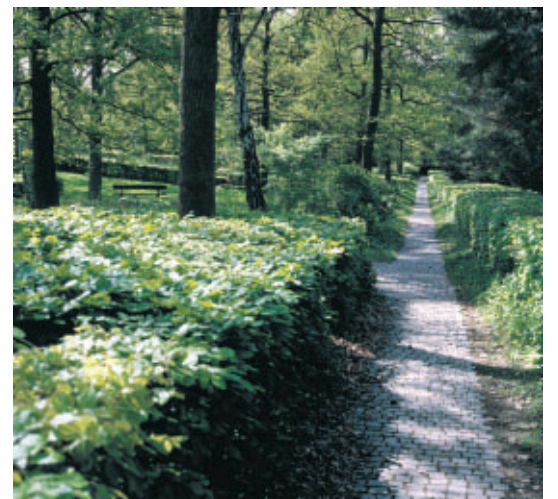
Hans tidligste arbejde i Gentofte Kommune var Hellerup Strandpark, som blev anlagt 1912-21. Parken bestod af flere afdelinger med hver sit udtryk, rosenhaven, stauedehaven, tennisbanerne og legepladsen, bundet sammen af lindearkader og den stynede lindeallé. I sin egen have på Ordrup Kirkegård fra 1914, arrangerede han på et beskedent areal et anlæg bestående af fem velafgrænsede haverum.

G. N. Brandt forestod ændringen og udvidelsen af Ordrup Kirkegård i 1920-30. Her arbejdede han i større skala med at variere kirkegårdens enkelte haverum som blomsterengen, kirsebærgangen, torvet med de klippede hestekastanjer og andre. I 1927-36 stod han for anlægget af Gentofte Kommunes store kirkegård, Mariebjerg, der blev anlagt efter de samme rumlige principper, som blev udviklet på Ordrup Kirkegård.

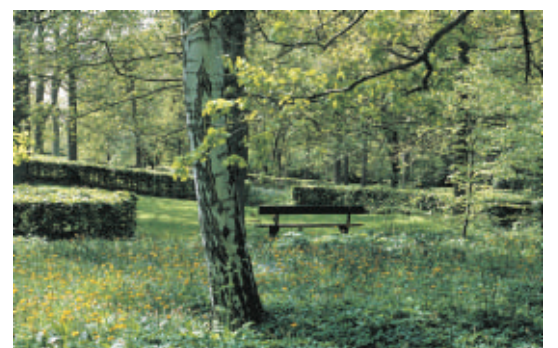
Endelig forestod G. N. Brandt renoveringen af Øregårdsparken efter Gentofte Kommunes overtagelse af ejendommen i 1917. Parken var fra starten anlagt i den frie romantiske havestil, men overgangen til offentlig park stillede krav til fx gangenes bredde. Brandt gennemførte en nænsom renovering og i den forbindelse blev den imponerende Hambros Allé anlagt.

En klippet lindeallé adskiller stauedehaven i Hellerup Strandpark fra de bagvedliggende tennisbaner. Alléen forbinder samtidig sejlklubbens domæne med de mere offentlige rekreative områder.

En snorlige gangsti giver adgang til de enkelte afsnit på Mariebjerg Kirkegårds anonyme urnegrav.

Det skovagtige og selvgroede i kontrast til det klippede og plejede er et af motiverne på Mariebjerg Kirkegård.

I Brandts Have ved Ordrup Kirkegård står denne lille skulptur af 'Leda med svanen' udført af billedhuggeren Kaj Nielsen.

Mogens Lassen

Mogens Lassen (1901-1987) og broderen Flemming Lassen blev, sammen med den fælles kostskolekammerat Arne Jacobsen, foregangsmænd for den funtionalistiske og senere modernistiske arkitektur i Danmark. Forældrene var uddannet på Kunstakademiets malerskole. Det var således helt naturligt, at børnene interesserede sig for kunst og arkitektur.

Mogens Lassen var måske den danske arkitekt, som lod sig stærkest inspirere af den schweizisk-franske arkitekt Le Corbusier. Mogens Lassen havde adskillige opgaver i Gentofte Kommune, først og fremmest villaer og enfamiliehuse.

Inspirationen fra Le Corbusier ses tydeligt i hans eget hus på Sølystvej 5, der med sit kubistiske hovedanslag og åbne tagterrasse stod som en programerklæring for den moderne bevægelse. Huset lå på Christiansholms Batteri, hvor det indgik i en samlet bebyggelse på seks smukt formede huse, opført i perioden fra 1935 til 1956, og alle tegnet af Mogens Lassen.

I samarbejde med ingeniør Ernst Ishøj opførte Mogens Lassen Systemhuset på Ordrupvej 70, en fem etagers boligblok med sammenstøbte gulve og bærende tværskillevægge. Konstruktionen frigjorde husets ydervægge for fysisk belastning. Herved kunne facaderne udformes som lette partier, der kunne tillade lysindtag over hele fladen. Konstruktionen var en forløber for det senere meget udbredte 'curtain-wall' princip.

Også i andre, mere beskedne opgaver kommer Mogens Lassens konstruktive forståelse tydeligt frem. Hans enfamiliehus fra 1940 på Frugtparken 22 i Vangede er tænkt efter de samme bærende principper som i etagehuset på Ordrupvej. Her med den særlige variant, at tagkonstruktionen er formet som støbte hvælv, der hviler på de tværgående bjælker og mure.

I 1953 opførte Mogens Lassen sammen med Harald Plum et hus af tykke og godt isolerende gasbetonsten med tegl på taget. Huset, som ligger på Soløsevej 12 følger en sydvendt skråning ned mod Hundesømosen. Det fremtræder ikke som et modernistisk hus, men snarere som et hus med en udtalt regional orientering. Et charmerende og venligt hus, der knytter sig intimt til den foranliggende have.

Ud over de nævnte, opførte Mogens Lassen yderligere en halv snes huse i Gentofte. De bærer alle det umiskendelige præg af en arkitekt med et konstruktivt og rumligt talent. Med 'absolut rumgehør', som han karakteriserede sig selv værende i besiddelse af.

Sølystvej 7 er tilsvarende Mogens Lassens eget hus i nummer 5 tydeligt inspireret af den franske arkitekt Le Corbusier. Den kubistiske form, de glatte hvide overflader og de ubrudte vinduesbånd er alle lån fra den franske mesters tidligste arbejder.

I samarbejde med Harald Plum opførte Mogens Lassen i 1952-53 det sydlandsk udseende hus på Soløsevej 12. Huset ligger på en skrånende grund ned mod Hundesømosen, hvilket har givet anledning til den terrasserede og bevægede udformning

Frugtparken 22's hvælvede rum, som Mogens Lassen tegnede i 1939-40 var en nyskabelse.

Rækkehusene på Maglemosevej, opført 1943, ligger forskudte med tre boliger i hver blok.

Arne Jacobsen

Arne Jacobsen (1902-1971) fødtes i København. Hans far var grosserer og hans mor var en af de første kvinder i Danmark, der fik en bankuddannelse. På baggrund af barndomshjemmets klunkestil lå det ikke i kortene, at han skulle blive modernismens førende arkitekt.

Som følge af en vanskelig skolegang blev han som 10-årig sendt på kostskole i Nærum. Her traf han sammen med de to brødre, Mogens og Flemming Lassen, hvilket blev af stor betydning for alle tre.

Arne Jacobsen havde i sine unge år et tæt samarbejde med Flemming Lassen, som blandt andet resulterede i Fremtidens Hus fra 1929. Sammen vandt de endvidere konkurrencen om Søllerød Rådhus, som blev opført i 1942.

Allerede som 25-årig var Arne Jacobsen arkitekt for sit første hus i Gentofte på C. V. E. Knuths Vej 9 og 11, opført i 1927. Som 27-årig byggede han hus til sig selv på Godfred Rodesvej 2. Det blev begyndelsen til en lang række byggerier fra hans hånd, der alle kom til at sætte deres afgørende præg på Gentofte Kommune.

I forbindelse med anlægget af den nye Kystvej mellem Charlottenlund og Klampenborg fik Arne Jacobsen i begyndelsen af 1930'erne i opdrag at opføre Mattssons ridehus, Bellevuebadet og boligbebyggelsen Bellavista samt Bellevue-Teatret med restaurant - og som en elegant optakt sydfra, benzintanken ved Skovshoved Havn i 1937. Dertil kom efterkrigstidens arbejde med række- og kædehusene Søholm I, II, III samt etageboligerne Ved Bellevue Bugt i 1961.

Sideløbende hermed satte Arne Jacobsen sit stærke præg på Jægersborg-området med Ibstrupparken i 1941 og 1949, rækkehusene på Ridebanevang og Ørnegårdsvej i 1943 samt etageboligerne, Alléhusene, ved Jægersborg Allé i 1953. Hertil kommer opførelsen af ca. 50 enfamiliehuse gennem hele perioden spredt over Charlottenlund-, Ordруп- og Klampenborg-området.

Arne Jacobsen spændte over mange virkemidler, fra de hvide kubistiske huse i Klampenborg over Alléhusenes formglæde til rækkehusenes intimitet og Munkegårdsskolens overbevisende planudformning. Skolen repræsenterede en ny type, hvor alle klasserum er kombineret med en lille lukket gårdhave, og hvor etplansløsningen muliggør indtag af ovenlys, så også den bagerste del af klasserummet er velbelyst.

Arne Jacobsen er måske det 20. århundredes største danske arkitekt. Han har da også modtaget en stribe hædersbevisninger fra både ind- og udland.

Den elegante benzinstation på Kystvejen eller Vandstrandvejen ved Skovshoved er opført i 1937. Den hvide og overlegent formede station giver et forvarsel om, hvad der venter én ved Bellevue, når man kører mod nord fra København langs vandet.

Det første hus Arne Jacobsen tegnede til selv er beliggende på Gotfreds Rodesvej 2. Huset signalerer modernisme med sine forskudte kasseformede voluminer, men er dog temmelig konventionelt indrettet.

Munkegårdsskolen fra 1948-57 er opført i ét plan, hvilket giver mulighed for ovenlysindtag.

Hegelvej 9 fra 1937 er et enkelt gult længehus med indsnit i facaden ved indgangen og til havesiden.